

*Доценко Вікторія В'ячеславівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3,
Харківський національний університет внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Згідно Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [5] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [6] з 24.02.2022 року працівники Національної поліції України уповноважені здійснювати заходи необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави. В умовах воєнного стану органи Національної поліції України переведенні на посилений варіант службової діяльності. Відповідно, посилюється і психофізичне навантаження на поліцейського. Тому, проблема зміцнення психологічної стійкості працівників поліції, підвищення їх здатності виконувати завдання в стресових умовах, психологічної підтримки і супроводу поліцейських в умовах війни набуває практичної значущості.

Автори розглядають психологічний супровід як галузь і спосіб діяльності; як вид психологічної допомоги людині на певному проміжку її життя; як комплекс заходів, спрямований на формування певних якостей, підтримку або поліпшення психологічного розвитку особистості [2; 3; 4]. Науковці Національної академії Національної гвардії України дають наступне визначення: «Психологічний супровід – це комплекс психологічних заходів, спрямованих на дослідження, оцінювання, прогнозування динаміки й корекцію психічного стану військовослужбовців, соціально-психологічних процесів, визначення ступеня боєздатності й підтримання оптимального її рівня в підрозділах у різні періоди професійної діяльності» [4, с. 45].

Базуючись на наказі МВС України від 06.02.2019 року № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських», під психологічним супроводом працівників поліції в умовах війни пропонуємо розуміти цілісний процес діагностики, профілактики, психологічної просвіти, підтримки та корекції спрямований на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості під час тривалої нервово-психологічної напруги, надійності та готовності діяти в обстановці, яка різко змінюється, в складних і небезпечних умовах.

Метою психологічного супроводу працівників поліції є формування психологічної стійкості до впливу психотравмуючих чинників воєнного часу для зниження їх негативного впливу, подолання труднощів і забезпечення ефективного виконання професійної діяльності.

Основними завданнями психологічного супроводу працівників поліції в умовах війни є:

1) моніторинг: спостереження і діагностика ознак дистресу, дезадаптації, негативних психоемоційних станів, наслідків пережитої травматичної події;

2) профілактика: попередження негативних особистісно-професійних явищ (маргіналізації, деформацій та деструкцій особистості тощо); впливу травматичних подій; проявів адиктивної (залежної) поведінки;

3) психологічна просвіта: систематичне розповсюдження психологічної інформації серед поліцейських з метою формування у них розуміння закономірностей функціонування психіки і поведінки людей в екстремальних умовах, знання методів надання першої психологічної допомоги і самопомоги; розвиток необхідних психологічних якостей та станів (стійкості, готовності, витривалості); навчання способам саморегуляції;

4) протидія негативному інформаційно-психологічному впливу: формування у працівників поліції вміння аналізувати інформацію, відрізняти інформацію від дезінформації і фейків; відпрацювання навичок протидії маніпулятивному впливу;

5) психологічна підтримка: розвиток у поліцейського впевненості у власних силах і можливостях та здатності подолати негативні психоемоційні стани в умовах війни; надання психологічної допомоги працівникам поліції після їх перебування в екстремальних ситуаціях і отриманням значних психогенних навантажень;

6) психологічна корекція: здійснення цілеспрямованих (індивідуальних, групових) заходів психологічного впливу, спрямованих на корекцію психічного стану, поведінки поліцейського після виявлення в нього будь-яких психологічних відхилень (неклінічних порушень) для приведення його психічного стану до норми і відновлення його здатності до несення служби у воєнний час.

Згідно з виокремленими завданнями, пропонуємо низку заходів, доцільність яких визначається після проведення моніторингових процедур існуючого психологічного стану поліцейського. Розглянемо їх більш детально.

Моніторинг передбачає проведення спостереження, психологічної діагностики, експрес-діагностики для виявлення:

- поточного психофізичного стану поліцейського;
- несприятливих психоемоційних станів, що заважають (або ускладнюють) ефективне виконання службових обов'язків, знижують загальну працездатність, негативно позначаються на фізичному та психологічному стані поліцейського;
- працівників поліції які потенційно здатні впоратися з наслідками травми

самостійно або потребують професійної допомоги.

При визначенні актуального психоемоційного стану поліцейського психолог зосереджується на: психоемоційній стійкості, урівноваженості; самоконтролі психічних станів; рівні агресивності; наявності ознак дистресу, дезадаптації, психоемоційному вигорянні, психологічній травмі і робить висновок щодо загального рівня адаптованості працівника поліції до виконання професійної діяльності в умовах війни.

Профілактика – це комплекс організаційних, службових, виховних, психологічних заходів, спрямованих на усунення негативних наслідків травматичних подій, ознак дистресу, професійного вигорання, проявів залежної, агресивної, саморуйнівної поведінки поліцейських. Даний напрям ефективно реалізується через групові форми психопрофілактичної роботи: лекції, бесіди, тренінги, практичні заняття. Актуальними є наступні теми занять: «Професійне спілкування працівників поліції у звичайних та екстремальних ситуаціях»; «Формування особистої відповідальності за власне здоров'я»; «Формування психічної стійкості до впливу психотравмуючих чинників війни»; «Методи зниження стресу»; «Формування навичок емоційної саморегуляції»; «Здійснення первинної психологічної самопомоги в екстремальних умовах несення служби». Крім цього, в межах психопрофілактичної роботи доцільно консультувати керівників підрозділів поліції щодо динаміки взаємодії членів робочого колективу та побудови партнерських відносин у ньому; прогнозування ймовірних поведінкових реакцій працівників поліції в екстремальних умовах службової діяльності тощо.

Заходи *психологічної просвіти* – це лекції, бесіди, зустрічі з представниками медичних установ, поширення спеціальної літератури і відеофільмів задля підвищення обізнаності поліцейських з таких питань, як: надання первинної психологічної допомоги працівникам поліції, потерпілим, свідкам, очевидцям при виявленні у них стресових реакцій; роз'яснення особливостей реакції людської психіки на вплив стресових чинників; види негативних психічних станів та способи подолання їх наслідків; симптоми ПТСР; способи саморегуляції поведінки; розвиток психологічної стійкості та ін.

Протидія негативному інформаційно-психологічному впливу є новим, специфічним завданням психологічного супроводу працівників поліції і може забезпечуватися інтерактивними методами навчання. Наприклад, розроблений нами тренінг «Інформаційно-психологічна безпека» [1] з формування у працівників поліції критичного мислення і вміння аналізувати інформацію; знань про дезінформацію і фейки, маніпулювання свідомістю і розповсюдження чуток; відпрацювання навичок протидії маніпулятивному впливу.

Психологічна підтримка працівників поліції спрямовується на актуалізацію

наявних і створення нових психологічних ресурсів особистості. Здійснюється за допомогою таких заходів як:

- надання кризової психологічної допомоги працівникам поліції, які перебували в екстремальних, ризиконебезпечних, психотравмуючих ситуаціях;
- індивідуальне психологічне консультування працівників поліції з вирішення конфліктів і налагодження процесу ефективної комунікації з оточенням та мінімізації негативного впливу стресових факторів;
- тренінги з активізації особистісних ресурсів, розвитку у поліцейських впевненості у власних силах і можливостях та здатності подолати негативні психоемоційні стани в умовах війни;
- робота з сім'ями поліцейських: психологічне консультування з питань особливостей психологічного стану поліцейських; забезпечення психологічної підтримки членів їх родин;
- психологічна підтримка на етапі адаптації працівників поліції до нових умов службової діяльності (перший рік несення служби; переведення до іншого підрозділу).

Корекційна робота може проводитися як індивідуально, так і у груповій формі і спрямовується на усунення несприятливих психологічних, емоційних станів, для підвищення адаптивних можливостей працівників поліції, розширення їх поведінкового діапазону та підтримки психологічного здоров'я. Наприклад, проведення мотиваційних бесід; корекційний вплив на формування і розвиток шляхів підтримування оптимального психофізичного стану; нормалізація і регуляція психофізичних навантажень

Слід пам'ятати, що головними умовами ефективності психологічного супроводу є системність, цілеспрямованість і спрямованість психолога на створення належних, соціально-психологічних умов для того, щоб поліцейський міг самостійно опанувати психотравмуючі ситуації і попередити виникнення негативних психічних станів.

Результатом упровадження психологічного супроводу є профілактика виникнення негативних психологічних станів у поліцейських і підтримка оптимального стану їх психічного здоров'я, розвиток психологічної стійкості до впливу стресових чинників і психологічної готовності працівника поліції до подолання труднощів і виконання службових обов'язків в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Доценко В.В., Макаренко П.В. Тренінгові технології у підготовці правоохоронців до протидії інформаційно-психологічному впливу. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах* : тези доп. наук.-практ. конф. Київ : Нац. унів.

оборони України ім. І. Черняхівського, 2019. С. 94–97.

2. Мілорадова Н.Е., Бречка Д.М., Доценко В.В. Психологічний супровід формування ціннісних регуляторів поведінки майбутніх правоохоронців : навчально-методичний посібник. Харків: ХНУВС, 2017. 116 с.

3. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. / І.І. Приходько, О.С. Колесніченко, О.В. Тімченко та ін. ; за заг. ред. проф. І.І. Приходька. Харків : НА НГУ, 2016. 571 с.

4. Психологічний супровід військовослужбовців, які виконують службово-бойові завдання в екстремальних умовах : методичні рекомендації / Я.В. Мацегора, І.В. Воробйова, О.С. Колесніченко, І.І. Приходько. Харків : НА НГУ, 2015. 68 с.

5. Про введення воєнного стану : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>